

SAMEN WERKEN AAN
VEILIG NEDERLAND

EUROPESE TOON
IN FRANKRIJK

NIDV WERKT NAUW
SAMEN MET POLITIE

KONING EREGAST BIJ
30^e NIDV SYMPOSIUM

The 30th edition of the NIDV Conference & Exhibition will take place on Thursday 15 November 2018 at the Rotterdam Ahoy

LEARN ALL ABOUT THE
LATEST DEVELOPMENTS
IN THE FIELD OF DEFENCE
AND SECURITY IN ONE DAY!

NIDV CONFERENCE & EXHIBITION

Opening hours
08.00 uur – 17.30 hrs

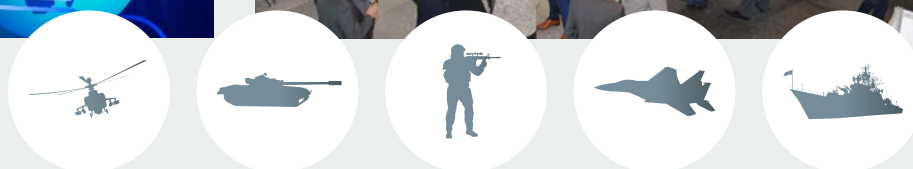
Pictures from the 2017
edition can be found at
www.nidv.eu

Number of visitors
2,300 decision makers

Types of visitors
Recruiters from government
agencies, companies, politics,
knowledge institutes,
international companies,
ministries of defence,
economic affairs, foreign
affairs, justice, security
regions, police corps, coast
guard and military attachés

More information:
exhibition@nidv.eu

Internationaal samenwerken

Dit NIDV Magazine verschijnt in aanloop naar het NIDV Symposium & Tentoonstelling op donderdag 15 november 2018 in Ahoy, Rotterdam. De 30e editie van dit jaarlijkse evenement is er een met koninklijk bezoek. Thema is "Internationaal samenwerken". Hoofdsponsor is dit jaar KPN. Zie voor informatie pagina 24 en 25.

www.nidv.eu

Samen met innovatieve partners als KPN wil Defensie zich ontwikkelen tot een adaptieve krijgsmacht.

4

Europese toon in Frankrijk

10

Hofleverancier van de marine

17

NIDV-Symposium

24

Nulkes' Notes

26

Colofon

27

Sinds de politie in 2013 één organisatie is geworden, werkt de NIDV steeds nauwer samen met de politie. Een liaison verbetert verder de banden tussen de industrie, kennisinstellingen en politie.

20

Bij de voorplaat: Een NH90 van het Defensie Helikopter Commando in actie tijdens de Wereldhavendagen 2018 in Rotterdam. In de Maasstad houdt de NIDV op 15 november haar jaarlijkse symposium en expositie. De Franse Rekenkamer constateerde dat het NH90-project weliswaar geslaagd is, maar niet voor herhaling vatbaar. Daarover meer in dit nummer.

Foto: Mediacentrum Defensie

Samen werken aan veiliger Nederland

De context waarin Defensie opereert, kan snel veranderen. Dreigingen wijzigen voortdurend, conflicten krijgen steeds een ander karakter. Het gevaar van terreur en cyberdreigingen neemt toe, ook door nieuwe, 'disruptieve' technologieën. Defensie wil daarom de operationele wendbaarheid vergroten. Samen met innovatieve partners als KPN wil ze zich ontwikkelen tot een adaptieve krijgsmacht. Als expert op het gebied van informatie- en communicatietechnologie gaat KPN die uitdaging graag aan.

Als adaptieve krijgsmacht wil Defensie zich snel kunnen aanpassen. Wendbaar en flexibel zijn. Altijd de juiste capaciteit in huis hebben in de vorm van mensen, materieel en technologie. Daarom daagt Defensie partners zoals KPN uit om hier ook in te investeren. De eerste zichtbare stap daarvan was de *Letter of Intent* die de Koninklijke Landmacht en KPN op 18 januari 2017 samen hebben getekend. De samenwerking tussen Defensie en KPN is hiermee een nieuwe fase ingegaan.

Het is niet meer genoeg om alleen innovatieve, betrouwbare en eenvoudige ICT-oplossingen te bieden. De samenwerking gaat verder. Defensie en KPN gaan nog veel meer samen optrekken. Het uitgangspunt daarbij is de kennis van de behoeften van Defensie, kennis van de technologische ontwikkeling en kennis van het ecosysteem. Deze hechte samenwerking krijgt vorm langs drie lijnen: samen innoveren, samen opereren en samen delen.

Innoveren

In een wereld die voortdurend verandert, wordt samen innoveren steeds belangrijker. Zeker ook op het gebied van ICT. Wat betekenen eventuele nieuwe dreigingen voor het hoofwapensysteem ICT? KPN pakt de rol als innovatief ICT-partner actief op. Met initiatieven zoals de *Internet of Things* (IoT) Academy, een *Start Up community* en diverse KPN Labs is innovatie een structureel onderdeel van de KPN-organisatie en van haar ecosysteem.

Hoe doe je dat, samen innoveren? Het is een cyclisch proces, met meerdere stappen. Innovatie begint altijd met het samen in kaart brengen van specifieke behoeften waarvoor een oplossing moet komen. Dat betekent samen vragen stellen, samen situaties duiden. Wat zijn relevante ontwikkelingen in de technologie en in de markt? Welke beperkingen of kansen ervaren militairen in de operatie? Wat zijn de veranderingen en toekomstbeelden op militair vlak? Wat is bijvoorbeeld de betekenis van drones: vormen ze een bedreiging, kunnen ze bijdragen aan onze veiligheid?

De volgende stap is *prototyping*. Relevante ontwikkelingen worden nu vertaald naar relevante concepten.

Sleutelrol

Defensie en KPN hebben beide een sleutelrol in het veilig houden van Nederland. KPN vormt het kloppend hart van de Informatie- en Communicatietechnologie (ICT) in Nederland. KPN is verantwoordelijk voor het grootste netwerk en belangrijke kritieke systemen. Als KPN 'plat' ligt, ligt Nederland plat. Niet alleen vanwege de fysieke infrastructuur van treinen sluizen, wegen, maar ook door de digitale infrastructuur. Defensie is de organisatie die ons land veilig houdt, beschermt en verdedigt. Dat kan niet zonder ICT, vooral omdat ICT al langere tijd een van de hoofdwapensystemen van Defensie is. De rol van KPN raakt daarmee die van Defensie. Samen werken aan een veiliger Nederland.

Dit gebeurt altijd door co-creatie. Het doel is om snel samen een concreet voorbeeld te maken van de beoogde oplossing. Het gaat bijvoorbeeld om innovaties die zorgen voor betere informatiebeveiliging of betere samenwerking door multimediale informatie-uitwisseling. Technologieën die een rol kunnen spelen bij *prototyping* zijn *Internet of Things*, mobiele breedbandtechnologieën zoals 4G/5G, *Big data* en *ICT Security*.

Praktijk

Zodra het prototype is ontwikkeld, gaan samenwerkingspartners proberen of het in de praktijk net zo goed werkt als in theorie. Het is erg belangrijk om eindgebruikers hierbij te betrekken. Gebruikers weten namelijk het beste wat ze nodig hebben. En belangrijker nog: ze weten wat wel en wat niet werkt in de praktijk. In de samenwerking tussen KPN en Defensie zijn de eindgebruikers bijvoorbeeld het kader en de manschappen in het veld. Zij kunnen vanuit hun praktijkervaring en behoeften bijsturen en het concept (laten) aanpassen en verbeteren. Zo kan een nieuwe innovatie ontstaan die daadwerkelijk gebruikt wordt.

De kracht van deze stapsgewijze manier van samen innoveren is dat het proces zich steeds herhaalt. Ideeën leiden weer tot nieuwe ideeën, concepten weer tot nieuwe concepten en diensten weer tot nieuwe diensten. Belangrijk bij samen innoveren en samen experimenteren: de opgedane kennis is altijd waardevol. Ook experimenten die worden afgeblazen, brengen de innovatie verder. Dat is *useful waste*.

MilSenz

De MilSenz is een innovatie die de Koninklijke Landmacht en KPN samen hebben bedacht, getest en gelanceerd. Het begon met de wens van een aantal militairen om in het veld ook zicht te hebben op gebieden die iets buiten hun blikveld liggen. Bijvoorbeeld een stuk grond achter een heuvelrug of een weg die doorloopt tot in het bos. Hoe mooi is het als een slimme bewegingsmelder eventuele bewegingen signaleert? Vanuit deze behoefte werden militairen uit de operatie uitgenodigd bij de *IoT Academy* van KPN. Daar kregen ze uitleg over het *Internet of Things* en hoe je hierbij een sensor inzet. Als vervolgstap ontwikkelden technici met een 3D-printer en een soldeerbout een eerste tastbare variant. KPN ging daarna met Defensie mee naar Amerika om in een operationele setting te experimenteren met het prototype. Na het experiment werd de MilSenz verder ontwikkeld. De bewegings-sensor is een schoolvoorbeeld van de samenwerking die past bij een adaptieve krijgsmacht. Defensie en KPN zijn volledig samen opgetrokken. Extra mooi: de stapsgewijze manier waarop deze innovatie is uitgevoerd, is zelf ook een concept geworden.

De MilSenz is een innovatie die de Koninklijke Landmacht en KPN samen hebben bedacht, getest en gelanceerd.

Foto: KPN

Samenwerken betekent ook: samen opereren. Een mooi voorbeeld hiervan is de gezamenlijke cyberoefening in het voorjaar van 2017. Maar er zijn meer mogelijkheden om samen op te trekken. Zo heeft KPN altijd reservisten in huis. KPN wil de positie van de reservist versterken en het zo voor medewerkers extra aantrekkelijk maken om deze rol op te pakken en te behouden. Zo krijgen ze erkenning en waardering voor hun inzet. Voor operaties waarbij de expertise van beide partijen nodig is, kunnen KPN en Defensie nauwer gaan samenwerken in *joint teams*. Hierbij leveren teams met medewerkers van zowel KPN als Defensie samen een ICT-oplossing. Het gezamenlijke team ontwerpt, levert en onderhoudt de oplossing. KPN werkt vaker op deze manier samen met opdrachtgevers. Cyberveiligheid is bij uitstek een domein waar dit mogelijk en wenselijk is.

Kennis

Een adaptieve krijgsmacht kan snel inspelen op veranderingen in de wereld. Als Defensie en KPN hun kennis, medewerkers, expertise en materieel op een slimme manier delen, draagt dit direct bij aan deze wendbaarheid en flexibiliteit. Defensie en KPN hebben beiden een schat aan kennis in huis. Door samen kennissessies te houden over specifieke ICT-uitdagingen bij Defensie ontstaan nieuwe goede ideeën. Bijvoorbeeld voor het oplossen van cyberdreigingen.

Ook is het mogelijk om nauwer samen te werken in het opleiden en trainen van mensen op ICT-vlak. Dat kan bijvoorbeeld via de *IoT Academy*. Daar komen vragen aan bod als: hoe ga je als marinier of luchtmacht-officier om met alle technologische evoluties

die nog komen? Of: hoe bedien je als verkenners een applicatie op onbekend, uitdagend terrein? Ook het uitwisselen van personeel is een mogelijke vorm van samenwerking. Defensiemedewerkers kunnen bijvoorbeeld stagelopen bij KPN om extra ICT-kennis op te doen. Deze kennis kunnen ze vervolgens weer inzetten bij Defensie. Tegelijkertijd krijgen deze medewerkers zicht op latere carrièremogelijkheden. Het kan interessant zijn om samen verder te kijken naar tijdelijke of permanente carrièrepaden die van Defensie naar KPN leiden. Zo ontstaan nieuwe loopbaankansen voor medewerkers. Een heel praktische vorm van samenwerking is ook het delen van materieel. KPN beschikt over testlabs, datacenters en infrastructuren die Defensie mede kan gebruiken. Hetzelfde geldt voor assets zoals mobiele opstelpunten en terreinen.

Defensie zoekt samenwerkingspartners die verantwoordelijkheid willen dragen voor de uitdagingen van de toekomst. KPN doet mee. Als groene verbinder in het ICT-ecosysteem waar KPN en Defensie zelf ook onderdeel van zijn, willen we Nederland samen veiliger maken. We staan klaar om mee te werken aan een adaptieve krijgsmacht. Sterker nog, we zijn al begonnen en maken het ook nu al concreet met gezamenlijke ideeën, concepten en oplossingen. Op die weg gaan we samen met Defensie graag verder. Stapsgewijs innoveren, samen opereren, samen delen: gewoon doen!

BAYARDS®

solutions in aluminium

Multipurpose aluminium container

In addition to optimal flexibility for your missions, our multipurpose container offers the following benefits:

- **Lightweight**
- **Low maintenance**
- **Strong and durable**
- **Fuel efficient**
- **EMC/EMP-proof**
- **Fully customizable**
- **CSC, ISO, Stanag and Lloyd's certified**

www.bayards.com

Foto: Mediacentrum Defensie

Defensie en KPN werken samen aan een veiliger Nederland.

Experimenteeromgevingen KPN

- KPN Technology Labs: Een omgeving waarbij KPN de laatste technologische ontwikkelingen zoals beeldherkenningssoftware, autonome drones, netwerk virtualisatie, maar ook nieuwe interactieve TV evalueert en test.
- KPN Security Labs: een omgeving waarbij KPN voor leveranciers van security producten aan alpha-testing doet om het product zo vóór lancering onafhankelijk te testen.
- KPN CISO Labs: een omgeving waar de cybersecurity experts van KPN CISO zelfstandig aan technologieontwikkeling doen op gebied van cybersecurity.
- IoT academy: een industriële omgeving waarbij de maakindustrie en startups in contact worden gebracht met thema's als IoT, Big Data, 3D printing en drones.
- Cyber Central: een omgeving waarbij security awareness wordt verhoogd bij een diversiteit aan doelgroepen.
- KPN Virtualisation Lab: een lab-omgeving waar KPN virtualisatietechnologie (SDN/NFV) evalueert door middel van concrete toepassingen.
- Robo Valley Delft: toegang tot Robo Valley waar ook TU Delft een relatie mee heeft.
- NExTWORKx: samenwerking met de Technische Universiteit Delft om hoogwaardige nieuwe technologie te ontwikkelen op het gebied van 5G, blockchain en kunstmatige intelligentie.
- Groningen: een Fieldlab bestaande uit telecombedrijven, ondernemers en non-profitorganisaties waar met de nieuwste generatie mobiel internet (5G) wordt geëxperimenteerd. ■

Europese toon in Frankrijk

Het Franse vliegdekschip Charles de Gaulle. Foto: Marine Nationale

In april 2018 publiceerde de Franse Algemene Rekenkamer (*Cour des Comptes*) een rapport over Europese defensiesamenwerking met als ondertitel “Een noodzakelijke versterking, onderworpen aan strenge eisen”. En begin juli publiceerde het Franse *Ministère des Armées* het jaarlijkse rapport aan het parlement over de Franse wapenexport. In het voorwoord van dit rapport valt, ten opzichte van vorige jaren, de Europese toon erg op.

Tekst: Maarten Poortman

In een artikel in Carré, eerder dit jaar, beschreef ik de Franse nationale strategische belangen die worden gediend door haar wapenexport. In dit artikel probeer ik stil te staan bij de beweegredenen van Frankrijk om in te zetten op Europese samenwerking, en daaruit vast te stellen hoe oprecht Frankrijk daarin is. Voordat ik dat doe, vat ik eerst de mechanismen samen die Frankrijk gebruikt om haar nationale strategische belangen via haar defensie-industrie te behartigen. Vervolgens beschouw ik beide rapporten, om daaruit de Franse intenties te destilleren. In de conclusie vat ik een en ander samen en zeg daar nog iets over de Nederlandse defensie-industriestrategie.

Strategisch belang

Naast het directe economische belang (werkgelegenheid en inkomsten) en het imago-effect, is de wapenexport voor Frankrijk vooral een strategisch veiligheidsbelang. Een autonome Franse defensie-industrie is belangrijk voor dat hogere strategische veiligheidsbelang, namelijk een Frankrijk dat voor haar eigen veiligheid niet afhankelijk is van derden, en daar dus zoveel mogelijk autonoom is en blijft.

Hoewel Frankrijk zelf de primaire afnemer is van haar eigen defensie-industrie, is het volume daarvan niet voldoende om deze industrie zelfdragend te

laten zijn. Export is een noodzakelijke voorwaarde om materieelsprojecten voor de Franse industrie aantrekkelijk te houden. Zeker bij *high tech*-systemen, met een grote overhead, weegt dit extra zwaar. Het Rafale-gevechtsvliegtuig en de FREMM-fregatten zijn hier een voorbeeld van. Daarnaast vormen wapenexporten de basis voor strategische partnerschappen, gebaseerd op een gedeelde veiligheidsperceptie. Daarmee wordt het veiligheidsbelang verder gediend, is de Franse overtuiging.

Zorgvuldig waken over de DTIB

Het zijn deze belangen die voor de Franse overheid reden zijn om zorgvuldig om te gaan met de zogenaamde BITD (*Base industrielle et technologique de défense*, DTIB in Nederland), door te bewaken dat kritieke kennis en competenties, en de instanties waar deze zijn ondergebracht, blijven bestaan of worden ontwikkeld. Dat doet zij op een aantal manieren. Een eerste middel om die defensie-industrie te stimuleren en de BITD te sturen, is natuurlijk het nationale defensiebudget zelf, met een aanzienlijke investeringsquote waarvan een belangrijk bedrag dat wordt besteed aan onderzoek en ontwikkeling (R&D, tegenwoordig innovatie genoemd). Hierbij coördineert de DGA (de evenknie van de Nederlandse DMO), die hierbij nauw samenwerkt met de industrie.

Australie laat 12 conventionele onderzeeboten bouwen in Frankrijk.

Foto: Naval Group

In de Franse defensie-industrie wordt veel gedaan met virtual reality.

Foto: Naval Group

Een tweede middel wordt gevormd door de vele en omvangrijke staatsdeelnemingen. De Franse overheid is (groot)aandeelhouder in diverse defensie-bedrijven (zie illustratie op blz. 15) en kan langs die weg ontwikkelingen binnen die bedrijven regisseren. Een derde pilaar is de wapenexport, waaraan zich nu eigenlijk een vierde toevoegt en die zich richt op Europese samenwerking.

Exporteren én samenwerken

Het rapport over de Franse wapenexport bevat twee delen. Het eerste richt zich op de feitelijke wapenexport, het tweede deel gaat over de controle daarop. Dat laatste nemen we hier voor lief, hoewel we ons best mogen afvragen of leveringen van *high tech* wapensystemen aan landen waarvan wij op zijn minst mogen twijfelen aan de naleving van mensen-rechten aldaar, geoorloofd zijn. Blijkbaar valt het tot nu toe nog binnen wat wij in Europa acceptabel vinden.

Voor wat betreft de export, is in 2017 voor 7 miljard euro aan orders afgesloten. Na de klappers van 2015 (16 miljard) en 2016 (14 miljard), lijkt het misschien teleurstellend maar het blijft substantieel en past in het langjarig voortschrijdend gemiddelde. 2015 en 2016 waren uitzonderlijk, vanwege grote exportorders van Qatar, Egypte en India voor het Rafale-gevechtsvliegtuig en een Australische order voor 12 conventionele onderzeeboten.

Zoals ik al zei, is dit jaar de toon opvallend Europees: “Maar op het moment dat de dreigingen gemeenschappelijk zijn en zich niets van grenzen aantrekken, kan onze strategische autonomie niet meer uitsluitend nationaal zijn. We moeten gezamenlijk handelen, ons eensgezind verenigen. Frankrijk heeft besloten dat de horizon nu Europees is en steunt

het Europa dat er ook is voor onze defensie, met samenwerkingen binnen PESCO en het oprichten van het Europese Defensiefonds. Zij [Frankrijk] komt met gedurfde voorstellen als het Europese Interventie Initiatief (EII). En bij het opbouwen van de verdediging van Europa gaan samenwerkingen tussen staten en samenwerkingen tussen industrieën hand in hand, dat is de overtuiging van Frankrijk”, aldus de Franse minister van Defensie, Florence Parly, letterlijk in het voorwoord. We mogen hieruit concluderen dat Frankrijk inziet dat het voor het behoud van haar eigen strategische autonomie afhankelijk is van een autonome Europese defensie-industrie.

Evaluatie Europese samenwerking

Het andere rapport, van de Franse Algemene Rekenkamer, is een evaluatie van de Europese materieelssamenwerking op defensiegebied. Het rapport grijpt terug naar de *Revue stratégique de défense et de sécurité*, gepubliceerd in oktober 2017, en herhaalt hoe daarin de Europese materieelssamenwerking de sleutel is voor Europese autonomie op het gebied van bewapening, via drie effecten: interoperabiliteit, het delen van de kosten van kostbare systemen en het ondersteunen van de Europese defensie-industrie.

Het geeft aan dat Frankrijk nu jaarlijks ongeveer 2 miljard euro besteedt aan Europese samenwerkingsprogramma's op materieelsgebied. De grote programma's hierbinnen zijn de MUSIS/CSO-observatiesatellieten, het A400M-transportvliegtuig, de NH90-helikopter, de Tigre-helikopter, het FREMM-fregat en de FSAF-grond-luchtraket. Verder beschrijft het de bescheiden rol van Europa op de internationale defensiemarkt en de concurrentie met Amerikaanse en steeds meer Aziatische bedrijven. Het stelt dat de “levensvatbaarheid” en het voort-

bestaan van de Europese defensie-industrieën niet meer kan worden gegarandeerd door individuele landen. Alleen door vergroting van de schaalgrootte, ofwel door export, ofwel door intra-Europese samenwerking, via het delen van kosten en serieproductie, kunnen de stuksprijzen omlaag. De rekenkamer concludeert dat Frankrijk haar defensieambitie, zoals verwoord in het Defensieplan 2019-2025, alleen kan verwezenlijken door meer te investeren in samenwerkingsprogramma's en dat er dus belangrijke keuzes moeten worden gemaakt.

Kleinere samenwerkingsverbanden

Het rapport vervolgt met het zoeken naar mogelijkheden tot verbetering van de samenwerking. Het begint met politieke bereidheid. In de eerdergenoemde *Revue stratégique* heeft Frankrijk aangegeven in welke domeinen en competentiegebieden het wil samenwerken en met wie. Ook steunt Frankrijk het streven naar de 2% BBP-norm (het zit zelf, inclusief pensioenen nu op 1,8%), de PESCO-initiatieven en het voorstel tot de vorming van een Europees defensiefonds. Echter, de partners van Frankrijk zitten niet altijd op diezelfde lijn. Het Lancaster House-akkoord tussen Frankrijk

en Engeland heeft geleid tot de opkomst van het succesvolle MBDA (raketten) en de banden met Italië zijn aangehaald, om de krachten van Fincantieri en Naval Group te bundelen. Maar na de belangrijke afspraken die zijn gemaakt tussen Duitsland en Frankrijk, en de resultaten daarvan, kijkt de Rekenkamer een stuk kritischer. Daar constateert zij nog steeds een divergentie van de militaire behoeften en de uitruil van de Franse strategische voorsprong tegen Duits geld. Een politieke keus die strategisch gezien niet neutraal is en ten koste gaat van Frankrijks autonomie.

De Rekenkamer is positief over de OCCAR maar minder over de NAVO-agentschappen, en neemt NAHEMA (NH90) daar als voorbeeld en wijst op de rigide besluitvormingsprocedures waarbij unanimiteit is vereist. Dat werkt vertragend. Het binationaal of trinationaal managen van programma's geniet bij zowel de krijgsmachten als de industrie daarom de voorkeur: het beperkt het aantal deelnemers en de risico's, en het sluit het toetreden van andere landen, onder strikte voorwaarden, niet uit. Dat werkt sneller maar het beperkt wel de voordelen van serieproductie.

Een NH90 op het achterdek van Zr.Ms. Karel Doorman.
Foto: Riekelt Pasterkamp

NH90 geslaagd

De Rekenkamer evalueert een aantal Europese samenwerkingsprogramma's: FSAF, A400M, Tigre, NH90, FREMM, MUSIS/CSO en het Frans-Engelse initiatief om gezamenlijk een vliegkampschip te ontwikkelen. Soms is het resultaat boven verwachting, soms onder de maat vanwege onderschatting van de technologische uitdagingen. Soms vertraagd door vertragingen in de ontwikkeling, maar vaker vertraagd door bijgestelde afnameschema's van de klanten (maar dat gebeurt ook bij Franse nationale programma's), en soms afgebroken (vliegkampschip, een verlies van 200 miljoen euro voor de Franse staat).

De Rekenkamer berekent dat het delen van de ontwikkelingskosten binnen deze programma's de Franse schatkist 8 miljard euro heeft bespaard. Daartegenover staan langere besluitvormingsprocedures en, wegens gebrek aan harmonisatie, een veelheid van versies die de behaalbare schaalvoordelen weer deels teniet doen. De wens van deelnemende landen dat hun deel van de investering als tegenorders in hun eigen land moet terechtkomen, "verhindert de optimale verdeling van werk over de technisch meest competente bedrijven".

De NH90 spreekt ons hier natuurlijk het meest aan, omdat Nederland aan dit project deelneemt. Ondanks dat de initiërende landen er minder van afnemen dan initieel voorzien en ondanks de nodige vertragingen in de ontwikkeling en de productie, vindt de Rekenkamer dit project geslaagd als zij kijkt naar het eindproduct, de verdeling van ontwikkelingskosten en de exportsuccessen. Echter, de afwezigheid van een geharmoniseerde behoeftetestelling en de uitbesteding aan twee elkaar beconcurrerende industrieën, maken voor de Rekenkamer dat dit project een voorbeeld dat geen navolging verdient.

Het Franse aandeel

Vervolgens kijkt de Rekenkamer hoe de Franse staat het aandeel van de Franse defensie-industrie in een Europese consolidatie kan bevorderen. Dat kan zij doen als klant, door voorkeur te geven aan samenwerkingverbanden maar ook als aandeelhouder, door vanuit die positie Europese allianties "aan te bevelen en aan te moedigen".

De keus voor Europees moet gemaakt worden wanneer dat mogelijk is. "Europees, tenzij...", dus. Van "tenzij" is sprake als het nationale vitale belangen betreft (zoals de Franse nucleaire afschrikking), als Frankrijk daardoor afhankelijk wordt van een monopolist, als daardoor de nationale industrie belangrijke competenties niet meer kan behouden of als de strategische autonomie wordt verminderd

ITAR

Begin dit jaar blokkeerde de VS de verkoop door Frankrijk aan Egypte van het Franse kruisvluchtwapen SCALP. In dat wapen, in dit geval bedoeld voor de door Frankrijk aan Egypte geleverde Rafale-jachtvliegtuigen, zijn Amerikaanse componenten verwerkt en daarmee is het automatisch onderworpen aan Amerikaanse exportbeperkingen. Op 7 september kondigde de Franse minister van Defensie aan dat Frankrijk zich om dit soort redenen nog minder afhankelijk wil maken van – met name – de VS. Frappant hier is dat Egypte juist Franse Rafales heeft aangeschaft om onder bepaalde beperkingen, die de VS hebben gesteld aan de inzet van Egyptische F16-vliegtuigen, vandaan te komen.

door van buitenaf opgelegde beperkingen. Als voorbeeld wordt hier de MQ9-Reaper genoemd, waarvan bepaalde missies door een Amerikaans veto geblokkeerd zouden kunnen worden. Ook ten aanzien van de F-35 stelt Europa zich aan een dergelijk risico bloot, voegt de rekenkamer eraan toe.

Het Europese Defensiefonds, eenmaal geformaliseerd, zal de samenwerking bevorderen. Er blijven echter belangrijke zaken onduidelijk, zoals het bestuur en de bronnen voor het fonds. Frankrijk, "als voornaamste speler in de verdediging van Europa in buitenlandse theaters", moet haar invloed binnen de Brusselse besluitvormingscentra versterken. De rekenkamer beveelt aan binnen de Franse DGA hieraan een speciale afdeling te wijden en binnen de EDA en binnen de het DG GROW van de Europese Commissie én binnen het EDA meer nationale specialisten te detacheren.

Regeringsreactie

In zijn reactie op dit rapport neemt de Franse Eerste Minister de aanbevelingen van de Rekenkamer grotendeels over. Hij wijst erop dat het Europese Interventie Initiatief juist als doel heeft een convergentie in doctrines en dus harmonisatie van behoeften te bewerkstelligen. Bij de aanbeveling om programma's eerst à deux of à trois te starten, vreest hij echter dat andere landen zich uitgesloten zullen voelen. Tevens, zegt hij, streven de meeste andere landen juist naar een zo groot mogelijk aantal deelnemers bij aanvang.

Het Rafale-gevechtvliegtuig van de Franse vliegtuigbouwer Dassault.

Foto: Dassault

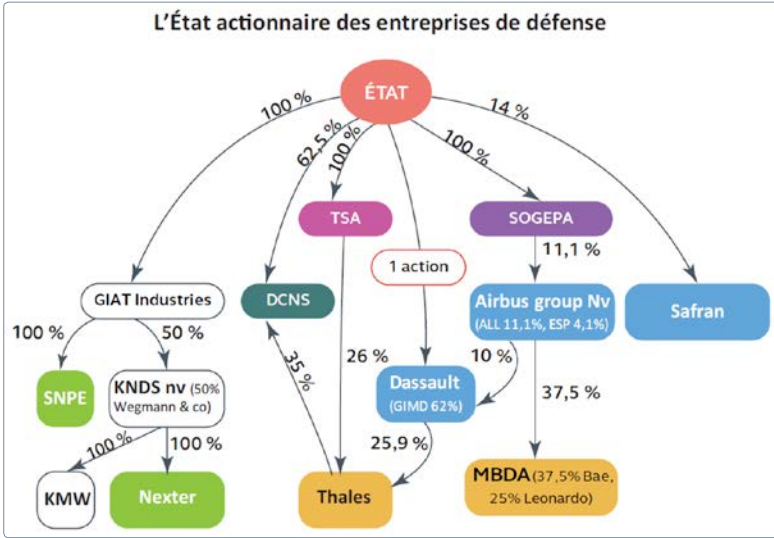
Nieuwe koers

Er waait een andere wind in Frankrijk sinds het aantreden van president Macron. Hij is een echte "Europeanist" en gelooft in samenwerking op allerlei gebieden. Vanaf het begin is hij voorstander geweest van een Europese defensiebegroting. Ook wel omdat de Franse publieke opinie vindt dat er meer Europese *burden sharing* moet komen voor het land dat met zijn nucleaire afschrikking een veiligheidssparaplu verzorgt en namens en voor Europa in Afrika de kolen uit het vuur haalt. Het EDF is een eerste stap naar die verdeling van kosten, waarbij het geld uiteraard moet worden verdeeld volgens investerings- en inzetbereidheid van elk afzonderlijk land. Ook moet het werk daár worden uitgevoerd waar men dat het beste kan (...). Forse Franse vertegenwoordigingen in "Brussel" moeten garant staan voor de goede werking van Europese instrumenten en daarbinnen de behartiging van de Franse (industrie)belangen. Uit beide aangehaalde rapporten blijkt wel dat Frankrijk balanceert tussen nationale strategische belangen en Europese autonomie op het gebied van defensie. Dat zal ertoe leiden dat het "tenzij" nog vaak reden zal zijn voor Frankrijk om dingen toch zelf te willen doen.

Frankrijk koppelt, zo laat de praktijk zien, duidelijk middelen en daadkracht aan haar defensie-industriestrategie. Hoewel deze strategie niet als zodanig

op papier staat, kan het rapport van de Franse rekenkamer wel zo worden gelezen. Binnenkort komt de Nederlandse defensie-industriestrategie (DIS) uit. Die heeft de uitdaging om in het grote geweld en op een ongelijk Europees speelveld de Nederlandse belangen te behartigen. Een strategie bestaat uit *Ends, Ways and Means*. En uit de bereidheid om hem toe te passen. ■

Kapitein-luitenant-ter-zee Maarten Poortman was van 2014 tot 2018 voor het Ministerie van Defensie werkzaam als adjunct-defensieattaché te Parijs.

Bredenoord
OUR ENERGY. YOUR POWER.

Our energy Your power

BREDENOORD BRENGT DE ENERGIE OM SUCCESVOL EN KRACHTIG TE KUNNEN ONDERNEMEN. JUIST DAAR WAAR ENERGIE NIET ALTIJD ZEKER EN VANZELFSPREKEND IS. BREDENOORDS ENERGIE ZORGT ERVOOR DAT HAAR KLANTEN KUNNEN WERKEN ZOALS ZIJ DAT WILLEN. GEGARANDEERD! OVERAL TER WERELD, VANDAAG EN MORGEN.

- Betrouwbaar
- 24/7 support
- Snel en flexibel
- Duurzame oplossingen

www.bredenoord.com

+31 (0)55 301 85 01 • info@bredenoord.nl

Hofleverancier van de marine

In de bassins van het MARIN (Maritiem Research Instituut Nederland) in Wageningen duiken dagelijks schepen in de golven en maken booreilanden slagzij. MARIN is in 1932 opgericht door de Nederlandse overheid, samen met de scheepvaartindustrie. De organisatie telt 375 medewerkers. De jaaromzet is 45 miljoen euro.

Tekst: Riekelt Pasterkamp

"Stroom, wind, golven; we kunnen hier alle omstandigheden op zee nabootsen", zegt dr. ir. Bas Buchner, president en algemeen directeur van MARIN. "Onze doelstelling is om de maritieme sector schoner, slimmer en veiliger te maken." Voor "het grootste onafhankelijke maritieme onderzoeksinstituut ter wereld" is geheimhouding cruciaal. MARIN werkt onder andere voor Nederlandse werven als IHC en Damen en hun Europese en Aziatische collega's. Ook Shell, Heerema, grote Amerikaanse oliemaatschappijen en de US Coast Guard zijn klanten. De

Amerikaanse marine komt af en toe langs. "Alles waar een kanon op staat, komt hier niet", lacht Buchner (1966). Bijna 70 procent van MARIN's omzet komt uit het buitenland. "Zo houden we onze kennis voor de Nederlandse maritieme sector echt up to date."

Kust

De Nederlandse overheid –lees de ministeries van Economische Zaken en Defensie– zorgt voor bijna 7 miljoen euro van de omzet van MARIN. Maar

TNO

De ruim 3000 professionals van TNO zetten hun kennis en ervaring in om slimme oplossingen te realiseren voor complexe vraagstukken. Deze innovaties dragen bij aan het duurzaam versterken van de concurrentiekracht van bedrijven en het welzijn van onze samenleving. Partners hierin zijn ruim 3000 bedrijven en organisaties in binnen- en buitenland, waaronder het MKB.

Een van de thema's waar TNO zich op toelegt is Integrale veiligheid. De focus ligt op een veilige samenleving door het creëren van innovaties voor mensen die zich dagelijks inzetten bij defensie, politie, hulpdiensten en het bedrijfsleven. Het is voor welvaart en welzijn cruciaal dat de samenleving veilig is én veilig voelt. Veiligheid wordt steeds complexer: nationaal en interna-

tionaal, in de fysieke en in de digitale wereld, in de werkelijkheid én in de beleving. TNO zet daarom in op integrale veiligheid en werkt nauw samen met defensie, politie, hulpdiensten en het bedrijfsleven. TNO ondersteunt deze organisaties met zowel technologische innovaties als met innovaties in gedrag, zodat zij effectiever kunnen handelen.

TNO is de strategische partner van het ministerie van Defensie voor het opbouwen, onderhouden en toepassen van kennis en innovatie in het militaire domein. Daarbij worden kruisverbanden met innovaties in het civiele domein gelegd, die de slagkracht en de reikwijdte van Defensie verder vergroten.

www.tno.nl

NLR

NLR is de in 1919 opgerichte Nederlandse kennisonderneming voor lucht- en ruimtevaart. Het NLR is al bijna honderd jaar een betrouwbare partner van de Nederlandse industrie. In de gouden driehoek van overheid, industrie en kennisorganisaties speelt het NLR een belangrijke rol als leverancier van op maat gesneden kennis en expertise. Daarmee vergroot het NLR de innovatieve slagkracht en het concurrerend vermogen van de Nederlandse defensie-industrie. Gezamenlijk geven NLR en industrie mede invulling aan de strategische ambities van Defensie.

Met een staf van 650 medewerkers en een jaaromzet van 78 miljoen euro ontwikkelt het NLR nieuwe technologieën waarbij disciplines zoals vliegtuigbouwkunde, elektrotechniek, wiskunde, natuurkunde, informatica en psychologie, worden gecombineerd. Het NLR beschikt over windtunnels, laboratoriumvliegtuigen en radar- en torensимуляatoren. Het NLR richt zich op de hele R&D-fase, als de levensduurfase van vliegtuigen: van onderzoek via ontwerp, service en onderhoud tot en met modernisering in zowel de militaire als civiele luchtvaart.

De organisatie participeert ook in het F-35-programma van de Amerikaanse vlieg-

tuigbouwer Lockheed Martin. Ze ondersteunt daarbij het Nederlandse bedrijfsleven. Zo bouwt bijvoorbeeld Fokker Elmo kabelbomen voor het Amerikaanse toestel. TNO doet ook onderzoek naar mechanische trillingen, hoe houdt het materiaal zich bij hoge en lage temperaturen?

Innovatie ligt ook in de productie van materialen. Het NLR heeft een faciliteit voor 3D-printen met metaal. De 3D-metaalprinter, ontwikkeld door het Duitse SLM Solutions, maakt gebruik van twee lasers van variabele sterkte – een van 400 Watt en de ander van 1kW – die metaalpoeders van diverse samenstelling kunnen smelten, variërend van gewoon staal, aluminium tot titanium, kobaltchroom en nikkellegeringen. Dit zogenoemde additive manufacturing bouwt producten laagsgewijs op, op basis van een 3D-ontwerp. Zo zijn producten te printen met een complexe inwendige structuur, die met reguliere bewerkingen zoals frezen en draaien niet te produceren zijn. Het meest aansprekende voorbeeld van de mogelijkheden van de SLM-printer is het aanbrengen van een wenteltrap in de torens van een schaakspel.

www.nlr.nl

Nederland is toch een maritieme natie? Buchner: "Zeker, maar we handelen daar niet naar." Hij pakt er het boek 'Langs de kust' van auteur Thijs Broer bij en citeert daaruit oud-premier Piet de Jong. "Voor sommige mensen is de kust het einde van een land, voor anderen het begin van de wereld."

"Het beeld is dat in Nederland veel geld wordt verdiend met baggeren en bouwen van dijken. Let wel: de maritieme maakindustrie in Nederland is groter dan de natte waterbouw. Damen en IHC zijn wereldberoemd. In de jachtbouw staan vaderlandse werven aan de top." De luchtvaartsector heeft haar lobby beter voor elkaar, constateert Buchner. "Als er twee F-35's voor de eerste keer in Nederland landen, staan de media er bol van. Als het grootste schip ter wereld in Rotterdam aankomt, is er alleen discussie over de naam."

Model

De Koninklijke Marine is kind aan huis in Wageningen. "We willen hofleverancier van de marine zijn." Voor de drie komende vervangingsprogramma's (fregatten, mijnenjagers en onderzeeboten) is MARIN kennispartij. "Sinds 2007 hebben wij hier op verzoek van de Defensie Materieel Organisatie een zelfvarend model van 5 meter varen om het gedrag van onderzeeboten te onderzoeken.

Zo kunnen we de effectiviteit van de schepen verbeteren, met als doelstelling maximale operationele inzetbaarheid."

In het grootste golfbassin wordt op 9 november MARIN's 10.000ste scheepsmodel getest: het nieuwe Combat Support Ship voor de Koninklijke Marine. De staatssecretarissen Visser van Defensie en Keijzer van Economische Zaken en Klimaat geven samen het feestelijke startsein voor deze test met modelnummer 10.000. Dit is de eerste keer dat het ontwerp van dit nieuwe marineschip, dat in Nederland wordt ontwikkeld en gebouwd, te zien zal zijn.

Na 10.000 modellen wil MARIN niet achteruit kijken, maar vooruit. Achter de horizon. Onder het nieuwe motto 'Better ships, Blue oceans', kijkt MARIN naar de zee en het schip van de toekomst. Het instituut wil laten zien hoe we schepen schoner, slimmer en veiliger kunnen maken en als sector kunnen bijdragen aan een duurzaam gebruik van de zee. MARIN gelooft in een toekomst van zelfvarende emissieloze schepen, drijvende mega eilanden en duurzame energie- en voedselwinning op zee. ■

www.marin.nl

Voor de drie komende vervangingsprogramma's van de Koninklijke Marine (fregatten, mijnenjagers en onderzeeboten) is MARIN kennispartij.

Foto: NIDV

Hulpverleners over de grenzen

Op 15 november viert de NIDV niet alleen de 30e editie van het NIDV-Symposium, maar ook de 10-jarige samenwerking met de veiligheidssector. Het was in 2008 dat de toenmalige Nederlandse Industriële Inschakeling Defensieopdrachten (NIID) de Nederlandse Industrie voor Defensie en Veiligheid werd.

Tekst: Peter Duin

Sinds de politie in 2013 één organisatie is geworden, werkt de NIDV steeds nauwer samen met de politie. Vorig jaar is er een liaison vanuit de politie aangesteld die de banden tussen de industrie, kennisinstututen en politie verder verbeterd. Ook de relatie met de veiligheidsregio's wordt onderhouden en verbeterd.

Een zeer goede samenwerking tussen eerstehulpverleners (*First Responders*), zoals de Brandweer, GHOR en de Politie (Tri-Services), wordt op nationaal en internationaal gebied steeds noodzakelijker. Door incidenten en veranderingen in de samenleving neemt de vraag naar de dienstverlening van *First Responders* steeds verder toe en is internationale samenwerking op het gebied van onderzoek, innovatie en kennisdeling van groot belang.

Kerncentrale

Veel van de incidenten en veranderingen hebben een internationaal karakter. *First Responders* kunnen dan ook niet volstaan met een monodisciplinair regionale of nationale aanpak. Een mogelijk incident met een kerncentrale in Borssele of Doel in België dwingen organisaties om zowel multidisciplinair nationaal als internationaal beter samen te werken. Binnen de EU *First Responders* wereld is het noodzakelijk afstemming te zoeken over *governance*, processen, procedures en hulpmiddelen. Dit wordt samengevat door het bredere begrip van Interoperabiliteit oftewel de mogelijkheid om 'cross-jurisdictie' en 'cross-border' te kunnen samenwerken ter vergroting van de veiligheid van de burgers in Europa en de veiligheid van de *First Responder* organisaties.

Daarvoor is het noodzakelijk dat *First Responders* met elkaar in gesprek zijn.

Politie en krijgsmacht werken regelmatig samen zoals in september bij een terreuroefening op NS-station Amersfoort.

Foto: Media Centrum Defensie.

CHOOSE MALAYSIA

If you're looking for innovation, quality and reliability, Malaysian products and services are your answer.

Contact MATRADE to find the ideal Malaysian supplier to suit your needs.

Visit Us At:

MATRADE Booth NIDV CONFERENCE 2018

Booth No 2.231

TRADE ADVISORY | TRADE EVENTS | MARKET INTELLIGENCE | INTERNATIONAL SOURCING PROGRAMME | EXPORT ACCELERATION MISSION

#ChooseMalaysia
www.matrade.gov.my

Facebook: @matradeHQ
Twitter: @matrade
LinkedIn: MATRADE
Instagram: matrade_hq

Malaysia External Trade Development Corporation
Trade Commissioner Embassy of Malaysia
Commercial Section (MATRADE)
Rustenburgweg 2, 2517 KE The Hague, The Netherlands
Tel : +3110 4627 759
Fax : +3110 4627 349
Email : rotterdam@matrade.gov.my

Veel projecten van de EU worden op dit moment door consortia uitgevoerd waar de industrie en wetenschap vaak het voortouw neemt. Binnen de *First Responders* is het al enige tijd de wens om gelijkwaardig mee te doen aan EU-programma's op basis van de behoefte van de eindgebruikers. Dat wordt nu binnen het nieuwe *Horizon Europe* (subsidie) programma onderkend door de mogelijkheid te bieden hun als practitioners meer te betrekken bij de programmavorming.

Platform

Een netwerk als EFRIM is randvoorwaardelijk nodig om tot meer resultaat te komen, of om hieraan een wezenlijke bijdrage te leveren. EFRIM is een platform voor Europese *First Responder* organisaties. De afkorting EFRIM stond eerst voor *European First Responder Innovation Managers*. Door een groeiende integrale focus en gebruik van het interoperabiliteitsmodel staat het acroniem nu aan het einde voor Interoperability Model. Dat gaat niet ten koste van de gedrevenheid en passie om binnen het model op verschillende onderwerpen te innoveren. Integendeel, juist nu is er een groter kans van slagen.

Het platform bestaat nu uit organisatie's uit Nederland, België, het Verenigd Koninkrijk, Spanje, Portugal en Duitsland. Door *First Responders* uit andere landen toe te voegen, kan het platform verder uitgebreid worden. EFRIM verbindt veiligheidsorganisaties op internationaal gebied zodat vraag en aanbod bij elkaar gebracht wordt en invloed op de eerder genoemde EU-programmavorming uitgeoefend kan worden.

EFRIM is niet alleen nodig voor financiële voordelen, funding voor de eerste fase van onderzoek naar

kansrijke ideeën, sociale innovatie en technologieën, maar vooral ook voor het delen en uitwisselen van kennis en ervaring. Inmiddels zijn er de afgelopen vier jaar door EFRIM zes multidisciplinair internationale bijeenkomsten gehouden en twee multidisciplinaire *Special interest Groups* op de onderwerpen "Flooding" en "CTER" georganiseerd. SiG's zijn projectgroepen van deskundigen op een bepaald onderwerp die zorgen voor een nadere uitwerking van het onderwerp. Nadere uitwerkingen kunnen als input dienen voor het vormen van consortia met industrie en/of kennisinstellingen voor *Horizon 2020 calls* of voor haar opvolger *Horizon Europe*.

Het platform brengt *First Responders* bijeen en laat zo een sterk netwerk ontstaan waarmee het kennis kan delen over en onderzoek kan doen naar toekomstige nieuwe risico's. Door met elkaar multidisciplinair EFRIM internationaal te versterken kan het een brugfunctie vervullen naar kennisinstellingen en industrie om met elkaar op basis van vraagagregatie oplossingen te vinden voor toekomstige nieuwe risico's. Hiernaast wil EFRIM staan voor een gelijk speelveld voor de industrie in de EU. Het doel is beter en meer resultaat voor *First Responders* te bereiken en een grotere afzetmarkt voor de industrie te creëren door internationaal eerder integraal multidisciplinair met elkaar op te trekken.

Bent u geïnteresseerd in EFRIM of heeft u vragen? Tijdens het NIDV-Symposium op 15 november wordt het platform verder toegelicht tijdens een van de break-out sessies. Daarnaast kunt u meer informatie verkrijgen op de stand van de politie. ■

De auteur is bestuurslid van EFRIM

Koning eregast bij 30^e Symposium

De 30e editie van het NIDV Symposium op 15 november in Ahoy Rotterdam is er een met een gouden randje: koning Willem-Alexander is eregast.

Tekst: Riekelt Pasterkamp

Koning Willem-Alexander is eregast tijdens het 30e NIDV Symposium. Foto: Tijdens de Nationale Veteranendag 2017 in Den Haag sprak de Koning met sergeant-majoor van de mariniers Rob Severs die werd benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau met de zwaarden.

Foto: Riekelt Pasterkamp

Nummer 30 wordt dus een bijzondere editie. Tijdens het Symposium onder het thema "Internationaal samenwerken" leidt moderator Angeliën Eijnsink de aanwezigen door de ochtend met interessante sprekers en koninklijk bezoek. Er wordt met presentaties, break out sessies, aanwezigheid van internationale organisaties en bedrijven duidelijk gemaakt dat de Nederlandse industrie, kennisinstituten en overheid klaar zijn om de samenwerking aan te gaan. Om samen sterker te staan – in Europa en de wereld.

In het Europese Defensie Fonds is de komende jaren ruim € 13 miljard beschikbaar. Voor militaire mobiliteit, waarmee de verplaatsing van militair materieel in Europa gemakkelijker moet worden, is € 6,5 miljard voorzien. Voor het aanjagen van civiele veiligheid in Europa is bijna € 5 miljard gereserveerd. De middelen komen naast hetgeen de Lidstaten direct voor projecten in Europees verband ter beschikking stellen. De NIDV wil haar achterban optimaal bij deze ontwikkelingen betrekken zodat de bedrijven eigen afwegingen kunnen maken om aan de Europese initiatieven deel te nemen. Aan de andere kant willen landen hun economie beschermen, hun eigen industrie ondersteunen en soeverein blijven. Een Europees gelijk speelveld is ook het komend decennium nog ver te zoeken.

De NIDV behartigt de belangen van haar 180 deelnemers. Zij is opgericht door de ministeries van Defensie, Economische Zaken, Buitenlandse Zaken en enkele defensiebedrijven. In het vorige decennium is de doelgroep verbreed naar bedrijven die in de (civiele) veiligheidsector werkzaam zijn. De Tentoonstelling telt ruim 100 bedrijven. Hoofdsponsor is dit jaar KPN. ■

Op donderdag 15 november staat voor de 30e keer het complete veiligheidsdomein op de mat in Ahoy Rotterdam.

Foto: Georges Hoeberichts

NULKES' NOTES

Mr. Ron Nulkes, directeur NIDV

Nieuwe kansen voor industrie

De NIDV is erg blij met de komst van **Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander** naar het 30e NIDV- Symposium op 15 november. Daarmee onderstreept hij de toenemende maatschappelijke aandacht voor Defensie en Veiligheid. Hem wordt een dynamisch programma aangeboden, waarbij een tweetal grote bedrijven, MKB'ers en ook start-ups laten zien waartoe zij in staat zijn.

Het symposium 2018 gaat over **internationale samenwerking**. De geopolitieke situatie vereist meer dan ooit dat Nederland ook op veiligheidsgebied in internationaal verband samenwerkt. Dat gaat om de NAVO en de EU, alsmede in uiteenlopende bi- en multinationale verbanden. Ook de Nederlandse industrie moet aansluiten bij deze samenwerkingsverbanden, vooral op het gebied van onderzoek, ontwikkeling en productie van materieel, maar ook ten aanzien van personeelsuitwisseling en instandhouding. Goede voorbeelden zijn het Multi Role Tanker Transport (MRTT)-project, dat vooral door de inspanningen van minister Hennis-Plasschaert tot stand is gebracht. Ook de Belgische/Nederlandse samenwerking voor de vervanging van de M-fregatten en mijnenbestrijdingscapaciteit mag worden genoemd. En het hoeft geen betoog dat het grondgebonden domein met bijvoorbeeld de Boxer en de Fennek ook al jaren intensief samenwerkt op internationaal terrein. De Nederlandse industrie is bij deze projecten goed betrokken.

We merken dat de Defensiestaf en DMO hard werken aan de uitvoering van de Defensienota 2018. Zoals bekend starten er in 2018 en 2019 zo'n 38 DMP-projecten. We zijn al over de helft, regelmatig worden we geïnformeerd dat er weer een **DMP-brief** is aangeboden aan de Tweede Kamer. Wij brengen onze deelnemers direct daarna op de hoogte van weer nieuwe kansen voor de industrie.

Met dank aan de directeur Defensie Materieel Organisatie, vice-admiraal Arie Jan de Waard, voor het ter beschikking stellen van twee reservisten, heeft de NIDV een **veldonderzoek** ten behoeve van de Defensie Industrie Strategie (DIS) kunnen opleveren. Het gaat om een praktisch, bottom-up veldonderzoek dat verder inzicht heeft opgeleverd over bestaande en toekomstige producten en/of diensten van bedrijven werkzaam binnen de Nederlandse Defensie- en Veiligheidsgerelateerde industrie (NL-DVI). Defensie en EZK werken nu aan de eindredactie van de DIS, die eind dit jaar naar de Tweede Kamer wordt gestuurd. De DIS is een uitermate belangrijk strategisch document voor zowel overheid als de DVI.

Dit voorjaar heeft de eerste **Politie Voertuigendag** op de Politie Academie in Apeldoorn plaatsgevonden met een serieuze business case voor de deelnemers. Tijdens dit event heeft de Politie een aantal thema's behandeld, waar- bij de industrie is gevraagd om met ideeën/oplossingen te komen.

NIDV neemt met drie Franse en drie Italiaanse associaties deel aan het **Techtera-project** dat in het kader van Horizon 2020 door de EU wordt gesubsidieerd. Doel is het intensiveren van de samenwerking tussen de Europese Defensie- en Veiligheidsclusters op het gebied van geavanceerde materialen, technical textiles and connectivity. Tevens worden er gezamenlijke strategieën ontwikkeld voor de levering van dual-use technologie, producten en diensten aan niet-Europese landen. Deelnemende bedrijven (in het bijzonder SME's) die zich bezighouden met de ontwikkeling en/of productie van smart materials, worden binnen het project geholpen bij het vinden van ingangen op de Japanse, Amerikaanse en Zuid-Koreaanse markt. Daartoe worden een handboek en een drietal rapporten geschreven met marktverkenningen, technologie trends en business opportuniteiten. Ook worden workshops en een drietal marktverkenningssmissies georganiseerd naar de betrokken landen. NIDV-deelnemers vernemen hiervan binnenkort meer.

De NIDV ontvangt ook subsidie voor het project **Cyberweerbaarheidsplan (CWP)** NIDV, in het kader van het DTC (Digital Trust Centre) van het ministerie van EZK. Het DTC stelt voor zes initiatieven subsidie van in totaal 1 miljoen euro beschikbaar om regionale en sectorspecifieke samenwerkingsverbanden te stimuleren. Door geleerde lessen en **best practices** met elkaar en toekomstige initiatieven te delen, hoopt het DTC een stevige impuls te geven aan een landelijk dekkend stelsel van regionale en sectorale aanspreekpunten op het gebied van veilig digitaal ondernemen. De Defensie- en Veiligheidsgerelateerde industrie (DVI) heeft een belangrijke rol in de ondersteuning van de Nederlandse Defensie, haar internationale partners (zoals NAVO) en de Openbare Orde en Veiligheidssector (OOV-sector). Het voorstel richt zich op de verbetering van de cyberweerbaarheid van de DVI als geheel, te beginnen met die bedrijven en organisaties die betrokken zijn.

Rob van Dort is na anderhalf decennium bij de NIDV toe aan zijn **pensioen**. Wij gunnen hem dit van harte. Gelukkig kan de NIDV nog van zijn expertise gebruik blijven maken: hij begeleidt het CWP NIDV de komende 2,5 jaren; ik zie uit naar de verdere samenwerking.

KORTE BERICHTEN

Missie

De stichting NIDV bevordert de duurzame positionering van de Nederlandse Defensie- en Veiligheidsgerelateerde Industrie (NL-DVI) bij nationale/internationale (overheids)opdrachten en bij (inter-)nationale leveranciersketens. De NL-DVI staat voor de hoogste kwaliteit en doelmatigheid van materieel, diensten en toepassingsgerichte kennis. De NIDV is de strategische partner van de overheid op het gebied van defensie en veiligheid en spil in de samenwerking in de gouden driehoek van overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven. ■

Veldonderzoek

Foto: Mediacentrum Defensie

Het veldonderzoek vanuit de NIDV is aangedragen voor de nieuwe DIS.

Aan de Tweede Kamer is gemeld dat de Defensie Industrie Strategie (DIS) van 2013 in 2018 wordt geëvalueerd door de ministeries van Defensie en van Economische Zaken en Klimaat.

Door de NIDV is hiertoe in de vorm van een praktisch (bottom-up) veldonderzoek een inzicht aangeleverd naar bestaande en toekomstige producten en/of diensten onder bedrijven werkzaam binnen de NL-DVI. Door de Defensie Materieel Organisatie is capaciteit beschikbaar gesteld om te assisteren bij het veldonderzoek. Hierbij is onder meer ook samengewerkt met VNO/NCW en FME.

De resultaten van het onderzoek zijn vanuit NIDV als bouwsteen aangedragen voor de nieuwe DIS. Naar verwachting zal de nieuwe Defensie Industrie Strategie in het vierde kwartaal van 2018 verschijnen.

Het eindrapport Veldonderzoek 'Technologische en Industriële Capaciteit Nederlandse Defensie- en Veiligheidsindustrie' is te lezen voor NIDV-deelnemers door in te loggen via de site van de NIDV op "Mijn NIDV". ■

COLOFON

Stichting Nederlandse Industrie
voor Defensie en Veiligheid (NIDV)
Prinsessegracht 19
2514 AP Den Haag
T: (070) 364 48 07
F: (070) 365 69 33
E: info@nidv.eu
www.nidv.eu

Het nieuwsmagazine verschijnt enkele malen per jaar

Eindredactie Riekelt Pasterkamp
Abonnementen Deelnemers en medewerkers bij de overheid ontvangen dit blad gratis
Advertentieverkoop Stichting NIDV, communications@nidv.eu
Telefoon (070) 364 48 07
Vormgeving en druk Veenman+

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave, mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaand schriftelijke toestemming van de uitgever.

NIDV Kernteam

Mr. R. C. Nulkes, Directeur – **P. Huis in 't Veld**, Manager Business Development Luchtmacht, secretaris NIFARP – **Ir. M.G. Lutje Schipholt**, Manager Business Development Marine, Plv. Directeur – **S. Schaafsma**, Manager Business Development Landmacht – **Mevr. S. Sahadew Lal**, Manager – **Mevr. L.G.D. Mayer**, Secrétaire – **Mevr. N.M. Rosbergen**, secretaresse – **Drs. A. Brockherde**, adviseur politiek, communicatie & projecten

NIDV Supportteam

KTZ b.d. Marcel Hendriks Vettehen: Adviseur Energie – **Kol b.d. J. Zijlstra**, Adviseur Luchtmacht – **J. Jansen**, Senior Advisor EU Affairs – **Mr. R.H. van Dort**, Projectmanager NIDV Cyberweerbaarheid.

Algemeen Bestuur Stichting NIDV

Drs. J.S.J. Hillen, voorzitter – **J.H.N. van Ameijden**, Damen Schelde Naval Shipbuilding – **Ir. G.J. Edeljijn**, Thales Nederland – **Drs. J. G. P. Taams**, Atos – **VADM b.d. W. Nagtegaal**, TNO – **M.R. Brinkman**, Airborne Composites – **Ir. R.J. (Ron) van Baaren**, ADSE Consulting & Engineering – **S. Miegies**, CityGis – **Drs. M. M. (Michiel) van der Maat**, Fokker Technologies Holding – **A. Hijwegen**, directeur TriOpSys – **J. Schaap**, CEO SurCom International

SAMEN WERKEN AAN EEN VEILIGER NEDERLAND

We leven in een wereld die steeds sneller verandert door technologische ontwikkelingen. Mede daardoor verandert ook onze krijgsmacht. Blijvende interoperabiliteit tussen defensie-onderdelen, het veilig verwerken van grote hoeveelheden data zijn hierbij vraagstukken die van belang zijn om optimaal te kunnen opereren. Dit vraagt om voortdurende aanpassingen.

KPN biedt ICT-oplossingen op het gebied van connectiviteit, cybersecurity en data analytics die veilig, toekomstbestendig en betrouwbaar zijn. Met deze oplossingen wil KPN bijdragen aan een wendbare krijgsmacht. Zo werken we samen aan een veiliger Nederland.

Meer informatie op kpn.com/defensie

